

יוזמי הפיכת יולי במצרים

אל"מ דני

שיביצעו את ההפיכה? אבותיהם של „הק-צינים החופשים“ השתייכו בעיקר למע-דות הבינוני והנמוך: איכרים בעלי חלקות-קרקע קטנות, פקידים זוטרים ואנשי-צבא בעלי דרגות נמוכות. נגיב היה היחיד מביניהם שהשתייך למעמד גבוה, אך הוא עצמו, אף כי היה מקורב אליהם, לא היה חבר באגודת „הקצינים החופשים“. מן הראוי להזכיר, לצורך השוואה, כי בסוריה ובעיראק היו מחוללי ההפיכות והפיכות-הנגד אנשי הקצונה הב-כירה, לרבות רמט"כלים. עוד יצויין, כי „הקצינים החופשים“ היו צעירים יחסית.

רובם ילידי השנים 1917—1922. הפגישות בין אנשי הקבוצה החלו בעת שהותם בקורסי-קצינים, שהסתיימו בפברואר וביולי 1938. אז הכירו זה את זה

התסכול והכישלון הביאו בשנות ה-30 לעלייתם של כוחות חדשים:

- א. כוחות השמאל — שהיה חלש יחסית;
- ב. תנועות פאשיסטיות — דוגמת הת-נועות בגרמניה ובאיטליה שזכו להצלחות;
- ג. האסלאם הריאקציוני — „האחים ה-מוסלמים“.

„הקצינים החופשים“ קיימו קשרים עם כל אחת משלוש הקבוצות או אף הש-תייכו אליהן. עבד אל-נאצר עצמו היה חבר בתנועה פאשיסטית וסאדאת שימש קצין-קשר בין „הקצינים החופשים“ ל-„אחים המוסלמים“. באותה עת לא נראה הצבא מועמד אפשרי לתפיסת השלטון.*

* באותם ימים רווחה הסברה כי „האחים המוס-למים“ הם שיתפסו את השלטון בבוא העת.

ידוע מרבית ההפיכות בעולם, ובעולם הערבי בפרט, בוצעו על-ידי אנשי צבא. גם הפיכת 23 ביולי במצרים בוצעה על-ידי אנשי צבאה — קבוצת קצינים שקראו לעצמם „הקצינים החופשים“. עבד אל-נאצר עצמו מסביר כי לאחר הפיכת-הנפל ב-1919 נשאר הצבא המצרי הכוח היחיד שמסוגל לחולל הפיכה. נתבונן מעט בשלבי צמיחתה של תנועת „הקצינים ה-חופשים“, ועל רקע הכנותיה להפיכה במצרים.

המצב החברתי במצרים של שנות הש-לושים היה עגום: הניסיון לכונן משטר דמוקרטי פרלמנטרי, כמקובל במדינות-חוק, נכשל; במערכות הבחירות נתגלו מקרי שוחד וזיוף; הפער החברתי הטיל צל כבד על המשטר הפוליטי. תחושות

9. ג'מאל סאלם
10. כאמל עבד אל-נאצר
11. חסן אברהים
12. זכריא מוחי אד-דין

5. צלאח סאלם
6. אנואר סאדאת
7. חוסיין אש-שאעפי
8. ח'אלד מוחי אד-דין

1. עבד אל-לטיף בנדאדי
2. גמאל עבד אל-נאצר
3. מחמד נגיב
4. עבד אל-חכים עאמר

גרמו לכך הנצחונות של צבאות הציר על בעלות-הברית ורגש העלבון, שנבע מהש-פלת מלך מצרים על-ידי התערבות הברי-טים בענייניה הפנימיים של המדינה. ב-1941 הקימו קצינים מצרים קשרים עם המטה הכללי של הגרמנים בלוב; היתה זו תקופת השפל במלחמתה של בריטניה והמצרים ציפו לנצחונם של כוחות הציר ושיתפו אתם פעולה בכמה תחומים. ברא-שית 1941 הקים סאדאת קשר בין „האחים המוסלמים” ו„מיצר אל-פתאת” לבין אותה קבוצה של קצינים פרו-גרמנים. עם אנשי הקשר שלו נמנה, כפי הנראה, מחמד לביב, שעשה בגרמניה והיה אחד המפק-דים של „האחים המוסלמים”. באותה תקו-פה קשר סאדאת קשרים גם עם קבוצת קצינים צעירים בחיל-האוויר, כיניהם עבד

דאת מקדים את הקמתה ל-15 בינואר 1939. אמנם ניתן להטיל ספק בקיומה של הקבוצה לפני מלחמת-העולם השניה כגוף בעל מצע ותכניות ממשיות. סביר יותר להניח, שלפני מלחמת-העולם השניה הס-תכמו פעולותיה של הקבוצה במפגשים בין קצינים שלמדו יחדיו והיו מנותקים מהחברה ומשועממים, מתוסכלים מחמת מעמדם הנחות לגבי הבריטים והזלזול בהם. אמנם כבר אז נזרקו לחלל האויר סממות כגון: „יש להילחם באימפריא-ליזם” ו„דמוקרטיה חזקה וחופשית”; אך לכלל מעשה לא הגיעו.

תקופת מלחמת-העולם השניה

מלחמת-העולם השניה חוללה תפנית ב-נטיותיהם של רבים מהקצינים המצרים.

הקצינים הצעירים בדרגת סגן-משנה, ש-עתידים היו ליטול חלק חשוב בהפיכה; גמאל עבד אל-נאצר, אנואר סאדאת, זכריא מוחי אד-דין, גמאל סאלם ועבד אל-חכים עאמר. עוד בהיותם תלמידים בתיכון היו רובם פעילים בארגוני-נוער פוליטיים וב-מפלגות; בעיקר השפיעו עליהם שתי תנו-עות: „האחים המוסלמים” — תנועה אס-לאמית קנאית בהנהגת חסן אל-בנא — שטיפחו לאומנות קיצונית ורגשי שנאה למערב, ובמיוחד לאימפריאליזם הבריטי, ותנועת „מיצר אל-פתאת” — („מצרים ה-צעירה”) בהנהגת אחמד חוסיין — שטיפ-חה שוביניזם מצרי חילוני, דוגמת הפא-שיום האיטלקי והנאציזם.

קבוצת „הקצינים החופשים” נוסדה לאחר מלחמת ארץ-ישראל ב-1948, אם כי סא-

אל-לטיף בגדאדי, שתפס מאוחר יותר עמדת מפתח בקבוצת „הקצינים החופשיים“.

ב-16 במאי 1941 ניסה הפריק עזיז אל-מצרי לערוק אל הגרמנים במגמה לגרור את מצרים למלחמה נגד בריטניה. באותה עת בערך נרקמו גם קשרים הדוקים בין „הקצינים החופשיים“ לבין „האחים המוסלמים“, בראשותו של חסן אל-בנא, כש-סאדאת ממלא את תפקידי הקישור.

ב-1942 הוקם על-ידי עבד אל-נאצר, אר-גון מחתרתי של ממש, שהיה מחולק ל-מחלקות ולתאים, כמקובל בארגון מח-תרתי: מימון, כוח-אדם לחוס, ביטחון, טירור והסברה. אמנם לא ידוע אם המח-תרת פעלה במתכונת זו כבר בימי מלחמת העולם השנייה; באותה עת נודעו בפעור-לתם החוג של עזיז אל-מצרי והמחתרת הפרו-גרמנית.

ביולי 1942 ניסו טייסים מצרים לערוק אל הגרמנים, כשאלה היו בשיא הצלחתם באל-עלמיין. אחד העריקים היה סגן-משנה צעיר, חסן אברהים, מאוחר יותר מראשי „הקצינים החופשיים“. לדברי סאדאת תיכ-ננו „הקצינים החופשיים“ לבצע הפיכה עוד ב-1942, לאחר נפילת טוברוק. על-פי תכנית זו נועד הצבא המצרי לפעול נגד הצבא הבריטי וליצור קשר עם כוחות הציר. אגודת „הקצינים החופשיים“ הטילה על סאדאת למסור התכנית ל„אחים המוסלמים“. אולם תכנית יומרנית זו נכשלה. ב-1942 נלכדו חבלנים גרמנים בקהיר, המחותרת הפרו-גרמנית נתגלתה וחסן עזיאת, אנואר סאדאת ואחרים נאסרו.

ממלחמת ארץ-ישראל ועד ראשית 1952

„הקצינים החופשיים“ ניסו להשתתף במל-חמת ארץ-ישראל עוד לפני שהוכרזה ב-מאי 1948; מפקד המתנדבים המצרים בארץ-ישראל מטעם „האחים המוסלמים“, אחמד עבד אל-עזיז, טען אמנם כי המערה-כה העיקרית היא במצרים, אך הם הודוה בהחלט עם מניעי המלחמה בישראל ועם האיבה לישראל. רבים ממנהיגי התנועה השתתפו במלחמה בלא שזנחו את הרעיון לכבוש את קהיר. המלחמה מילאה את החלל הריק שנתהווה לאחר מפתל היטלר ומוסוליני, כשמשענתה הרעיונית אבדה.

מלחמת ארץ-ישראל סיפקה לה גורם מניע חדש, שחשף את חולשות המשטר.

בסוף 1949 נוסדה „אגודת הקצינים החופשיים“ באורח רשמי. עד אז היתה קיימת תנועה היולית בלבד, מעתה פעל גוף מאורגן: הוקם ועד בן 5 חברים שהורחב מאוחר יותר ל-10 חברים. חמשת חברי הוועד הראשונים היו: גמאל עבד אל-נאצר, כמאל אד-דין חוסיין, חסן אברהים, ח'אלד מוחי אד-דין ועבד אל-מונעם אר-ראוף. החמישיה הנוספת היתה: ג'מאל סאלם, צאלח סאלם, עבד אל-חכים עאמר, עבד אל-לטיף בגדאדי ואנואר סאדאת. זכריא מוחי אד-דין, ת'רנת עכאשה, יוסף מנצור צדיק ועלי צברי נמנו עם הבול-טים שבפעילי הקבוצה, הגם שלא נמנו עם הוועד המייסד.

בשנים 1949—1952 לא היתה אגודת „הקצינים החופשיים“ הקבוצה הפוליטית היחידה בקרב הקצונה המצרית. מבחינה מספרית עלתה עליה קבוצת „האחים המוסלמים“, שהיתה הארגון הפוליטי הג-דול בקרב הקצינים, בראשותו של מוחמד לביב. ככל שידוע אימן הצבא את הטי-רונים של „האחים המוסלמים“ ואף סיפק להם נשק. במבצעים אלה היה עבד אל-נאצר הדמות המרכזית.

בשנת 1949 התקשרו עבד אל-נאצר ועא-מר עם גנרל נגיב. נגיב ידע כבר אז כי עבד אל-נאצר הוא מנהיג האגודה ומצא אתו שפה משותפת. באותה תקופה עמד אנואר סאדאת בראש קבוצה משלו, אך קיים קשרים עם עבד-אל-נאצר, עם עזיז אל-מצרי ועם „האחים המוסלמים“. במ-שך הזמן התמוגה קבוצתו עם אגודת „הקצינים החופשיים“ ועבד אל-נאצר נב-חר לנשיא האגודה. „שלושת הגדולים“ היו עתה: עבד אל-נאצר, עאמר וזכריא מוחי אד-דין.

מצרים צועדת לקראת ההפיכה

בסוף דצמבר 1951 התקיימה מערכת הב-חירות לוועד מועדון הקצינים המצרים לשנת 1952. מועמד החצר היה חוסיין עאמר, השנוא והמושחת. „הקצינים החופשיים“ הביעו את מורת-רוחם, וחיפשו אישיות בכירה בדרגה ובעלת מוניטין שתציגם כלפי העם והעולם. המועמד הראשון היה עזיז אל-מצרי, והשני — גנרל פואד צאדק, מפקד הכוחות בארץ-ישראל. נגיב היה רק המועמד השלישי. שני המועמדים הראשונים לא נבחרו מסי-בות שונות ואז הועמד גנרל נגיב מול חוסיין עאמר. נגיב היה מכובד על

הקצונה, ידוע ביושרו והצטיין במלחמת ארץ-ישראל. הבחירות נתקיימו ב-6 בינואר 1952, ללא אישור המלך, ונגיב הביס את מועמד החצר ברוב גדול. מה היה מספרם של „הקצינים החופשיים“ באותה תקופה? הדעות חלוקות. אנואר סאדאת מציין כי כבר ב-1947 מנה האר-גון 1.000 קצינים; ואילו עבד אל-נאצר מזכיר 300 קצינים באיזור קהיר, שניתן לסמוך רק על 90 מהם. סביר להניח, שארגון זה היה מצומצם במספר חבריו, וכלל גוף פעיל של 10—15 קצינים ועש-רות אחדות נאמנים, שהיו קשורים אליהם. בערב ההפיכה ידועים שמותיהם של כ-50 קצינים בלבד, חברי האגודה.

בסוף שנת 1951 ובראשית 1952 סברו „הקצינים החופשיים“, כי ההפיכה לא תצא לפועל לפני 1955. אולם מאורעות שונים החישו את מועדה: בראשית ינואר 1952 ניטשו קרבות בין מצרים לבריטים (הב-ריטים הוסיפו להחזיק כוחות באיזור תע-לת-סואץ בהתאם לחוזה 1936)*, בהם נהרגו מצרים רבים. התפרצות זו היתה ביטוי למחאתם של המצרים נגד שנות השלטון הבריטי; אולם המלך פארוק לא עשה כמעט דבר להשקיט את התבוסה. יום „השבת השחורה“ היה יום של השתו-ללות המונית, מלווה מעשי רצח, שוד והצתה. בעת פרוץ מאורעות „השבת השחורה“, ב-26 בינואר 1952, ערך פארוק ארוחת-צהריים חגיגית למאות קציני-צבא. כדי להכריז בה רשמית על הולדת בנו. היה זה אות לגסיסתו של המשטר הקיים. בין סוף ינואר 1952 לסוף יולי היו חמישה משברים ממשלתיים, אך שום ממשלה לא שיקפה את המאויים החבר-תיים והלאומיים של העם.

גסיסתו של המשטר הישן דירבנה את „הקצינים החופשיים“ לפעול במהירות; אמנם כדאי להזכיר כי לא רק הם פעלו אז. נוסף להם היו קבוצות אחרות שגם הן שאפו לתפוס את רסן השלטון.

סיבה נוספת להחשת מועד ההפיכה היתה השמועה שגונבה לאזני הקצינים באותם ימים כי האגודה התגלתה וכי השלטון עומד לחסלה.

כדי להכשיר את הקרקע להפיכה הממש-משת ובאה הגבירו „הקצינים החופשיים“ את מגעיהם עם הקבוצות המתחרות השו-נות, אם כדי לתהות על כוונותיהן ואם

* חוזה בין בריטניה למצרים, לפיו ניתנו לבריטים בסיסים במצרים — המערב.

ראשי „הקצינים החופשיים“

ביום ההפיכה — 23 ביולי 1952

ה ע ר ו ת	השתייכות פוליטית לפני ההפיכה	דרגה וחיל	ה ש ם
נפט ב-1970	„מיצר אל פתאת“, ואפד, „אחים מוסלמים“ מ-1944, קשור למפלגה הקומוניסטית	סגן-אלוף — חי"ר	* גמאל עבד אל-נאצר
אימון פידאיון בשנים 1947—1948, הודח בשלהי 1963	„אחים מוסלמים“, „חדתו“ (פלג קומוניסטי)	רב-סרן — תותחנים	* כאמל אדיין חוסיין
אינו פעיל בחיים הפוליטיים חי באלכסנדריה	„מיצר אל-פתאת“ — בשנות ה-30	מפקד טייסת — חיל-אוויר	* חסן אברהים
הוצא מ„מועצת המהפיכה“ באפריל 1954 ונשלח לאירופה	מפלגה קומוניסטית	רב-סרן — שריון	* ח'אלד מוחי אדיין
הודח באמצע יולי 1952 ולא השתתף בהפיכה, עבר ל„אחים“, הואשם בקשר לרצוח את עבד אל-נאצר ב-1954	„אחים מוסלמים“ (מנהיג „האחים“ בצבא)	סגן-אלוף — חיל-אוויר	* עבד אל-מונעם אר-ראוף
הוצא מ„מועצת המהפיכה“ ב-1956, כנראה.	המפלגה הסוציאליסטית המצרית, איש השמאל (לפני כן „מיצר אל-פתאת“)	מפקד כנף — חיל-אוויר	** ג'מאל סאלם
סיפק ציוד וחימוש ל„אחים“, הוצא מ„מועצת המהפיכה“ ב-1955	„אחים מוסלמים“	רב-סרן — מטכ"ל	** צלאח סאלם
התאבד לאחר מלחמת ששת-הימים	„אחים מוסלמים“	רב-סרן — מטכ"ל, חי"ר	** עבד אל-חכים עאמר

התכנית לתפיסת השלטון עובדה, ככל שידוע, על-ידי עבד אל-חכים עאמר; זכריא מוחי אדיין הוסיף עליה תוספות. עבד אל-נאצר אישר את התכנית לאחר שהכניס בה שינויים קלים. ב-22 ביולי, אחר-הצהריים, התקיימה ישיבת תיאום אחרונה בדירתו של ח'אלד מוחי אדיין, ושעת ההפיכה נקבעה לאחת אחר חצות. ההפיכה אמנם בוצעה בשעה היעודה, וגמאל עבד אל-נאצר ומוחמד נגיב היו המצרים הראשונים ששלטו במצרים מזה 2,300 שנה.

מה היה מקומו של נגיב בארגון ההפיכה? הוא אמנם ידע עליה, אך לא היה שותף להכנות; הוא ידע על קיומה של אגודת „הקצינים החופשיים“, אך לא היה חבר בה. לאחר שהשלב הראשון של ההפיכה עלה יפה הזמינוהו בשעה שלוש לפנות בוקר למרכז השלטון החדש לקבל על עצמו את הפיקוד על הכוחות המזוינים.

יש הסוברים כי מניעיו של הצבא היו לאומיים טהורים. אחרים מדגישים את „הטרגדיה הפלשתינאית“ כמניע המרכזי להפלת המשטר, שהתגלה בכל כיעורו ושחיתותו. לפי דעה אחרת — יש לראות

אמין. אלה האחרונים, נגיב והקבוצה הקור-דמת היוו עתה את „מועצת מפקדת המהפיכה“ — 14 חברים בסך-הכל. ב-20 ביולי התפטר סירי מראשות-הממשלה. ב-21 ביולי נודע לקצינים ששר-ההגנה בממשלה החדשה יהיה חוסיין סירי עאמר, אויבם של הקצינים. האיש שה-קצינים ניסו להתנקש בו ולהרגו ואשר ידע כנראה את זהות המתנקשים.

ההפיכה בוצעה על-אף גילוי הקצינים: ב-22 ביולי נצטוה הגנרל פריד, ראש המטה-הכללי, לאסור כל קצין החשוד בחוסר-נאמנות למלך. בשעות אחר-הצהריים באותו יום נפוצו שמועות על הפיכה הממששת ובאה. בידעו שכל דחיה עלולה להמיט שואה על האגודה, החליט עבד אל-נאצר לבצע את ההפיכה למחרת, אור ליום 23 ביולי.

ב-22 ביולי הציג ראש הממשלה החדש הילאלי את ממשלתו, ולהפתעת הצבא מונה הקולונל אסמאעיל שירין, גיסו של המלך, לשר-ההגנה. „הקצינים החופשיים“ ידעו שמינויו של שירין נועד לחסל היסודות החתרניים. באותו יום עצמו דן המטה-הכללי של הצבא באמצעים שיש לנקוט נגד „הקצינים החופשיים“.

כדי לנטרלן. „הקצינים החופשיים“ אף קשרו קשרים עם הביון האמריקני, ונמצא שיתוף-אינטרסים ביניהם, אם כי מטעמים שונים: הקצינים המצרים שאפו לטפח קשרים עם האמריקנים כדי למנוע התערבות מבחוץ נגדם לאחר ההפיכה, וכן מעצם העובדה שארה"ב נחשבה בעיניהם כמעצמה החזקה בעולם, ואילו לארה"ב לא היה עניין בשמירת המצב הקיים במצרים והיא שאפה לצמצם את השפעתה של בריטניה באזור.

ביולי 1952 התגללו הדברים במהירות: ב-2 ביולי הטיל המלך על חוסיין סירי עאמר להרכיב ממשלה. זה האחרון רצה לפייס את הצבא במינויו של נגיב לשר ההגנה; אך פארוק התנגד למינויו. ב-15 ביולי ציוה המלך לפזר את ועד מועדון הקצינים ולהרחיק את חבריו מהבירה. החשש שסוכני המלך עלו על עקבותיהם דירבן את „הקצינים החופשיים“ להקדים את מועד ההפיכה.

במחצית יולי פרש עבד אל מונעם אר-ראוף מוועד „הקצינים החופשיים“ וערב ההפיכה צורפו לוועד ארבעה חברים חד-שים: יוסף מנצור צדיק, זכריא מוחי אדיין, חוסיין אש-שאעפי ועבד אל-מונעם

ה ש ם	דרגה וחיל	השתייכות פוליטית לפני ההפיכה	ה ע ר ו ת
** אנואר סאדאת	סגן-אלוף — חי"ר (קשר)	"מיצר אל פתאת" — בשנות ה-30, "אחים מוסלמים" — תחילת שנות ה-40	פעילות חתרנית אנטי- בריטית 1941—1942, נשיא מצרים לאחר מות עבד אל-נאצר
** עבד אל-לטיף בגדאדי	מפקד כנף — חיל-אוויר	בסוף שנות ה-40 ותחילת שנות ה-50 — מקורב ל"אחים המוסלמים"	ב-1941—1942 פעיל במחתרת פרו-נאצית. סגן-נשיא. הודח מתפקיד סגן-נשיא בתחילת 1964
*** יוסף מנצור צדיק	סגן-אלוף — חי"ר	איש השמאל, חבר הארגון הקומוניסטי "חדתו"	הודח בפברואר 1953
*** זכריא מוחי אדיין	סגן-אלוף — חי"ר	"קצינים חופשים"	אינו פעיל בחיים הפוליטיים
*** חוסיין אש-שאעפי	סגן-אלוף — שריון	"אחים מוסלמים"	סגן נשיא מצרים כיום
עבד אל-מונעם אמין	סגן-אלוף — תותחנים	מאנשי השמאל	הודח בקיץ 1953 מ"מועצת המהפיכה"
מחמד נגיב	אלוף — חי"ר		הודח סופית ב-14 בנובמבר 1954 והושם במאסר בית. מחוץ לחיים הפוליטיים

מבחוץ. הרכבת ממשלה חדשה והדחת פארוק. אך לא ארכו הימים ונתבקעו בקיעים בצמרת "הקצינים החופשים". חילוקי דעות בשאלת הדרך להגשמתן של הרפורמות החברתיות, הכלכליות והמדיניות ותחרות אישית גרמו לריב גלוי בין עבד אל-נאצר לנגיב. בפברואר 1954 הודח נגיב מראשות הממשלה ומאוחר יותר — הורחק גם מהנשיאות והושם אחר-כבוד במאסר בית.

שוקי, מפקד "גדוד השחרור" ולויטננט-קולונל יוסף מנצור צדיק, מפקד פלוגת מק"בים; היחידות שבפיקודם של אלה הן שביצעו את הפעולה המרכזית בהפיכה — כיבוש בניין המטה-הכללי ומאסרם של מפקדי-הצבא הבכירים. "הקצינים החופשים" גילו עד מהרה שקל יותר להתקומם מאשר לשלוט. אמנם פעור-לותיהם הראשונות מייד לאחר ההפיכה היו נבונות: פעולות למניעת התערבות

את "שריפת קהיר" (הוא יום "השבת השחורה") כיום הראשון למהפיכה. באותו יום ביטאה השכבה הנחותה את שנאתה לזרים ולשכבה השלטת. יש המתארים את תולדות "הקצינים החופשים" כהתפתחות שיטתית, עקיבה. אך סבירה גם הדעה האומרת, שמעולם לא נתגבשה בקרב הקצינים השקפה ברורה על תפקידם ויעור-דם, גם לא ב-1951. מה שהניע אותם, לפי אותה דעה, היא התנגדות להתערבותו של המלך בצבא. העיקר על "הקצינים החופשיים" — השפלת הצבא בחזית ובעורף, חוסר עצמאותה של מצרים, חיי הבזבוז והשחיתות של האריסטוקרטיה ועוניו של העם.

ביבליוגרפיה

1. Abdel Malek, Anouar, *Egypt-Military Society* New-York, 1968).
2. El-Barawy. Rashed, *The Military coup in Egypt* (Cairo, 1952).
3. Lacoutoure. J. and S., *Egypt in Transition* (rev. and add., New-York, 1958).
4. Littell. Tom, *Modern Egypt* (London, 1967).
5. Mitchell. Richard, P., *The Society of the Muslim Brothers* (London, 1969).
6. Neguib. Mohamed. *Egypt's Destiny* (New-York, 1955).
7. El-Sadat. Anuar, *Revolt on the Nile* (New-York, 1957).
8. Vatikiotis. P.J., *The Egyptian Army in Politics* (Bloomington, 1961).
9. Wheelock. Keith, *Nasser's New Egypt* (London, 1960).

- (2) עבד-אל-נאצר. ג'אמל, הפילוסופיה של המהפיכה (מטכ"ל/אגף מודיעין, 1961)
 (1) בארי. א, הקצונה והשלטון בעולם הערבי (מרחביה, 1966).

יש הטוענים, שלא זו בלבד של "קצינים הי-חופשיים" לא היו מצע והשקפת-עולם מגר-בשת, אלא אף תכניות-פעולה ממשיות לא היו להם. רבים טוענים כי פעולתם נשאה אופי של אלתור וודאי שלא היתה להם תכנית פעולה מעובדת ומפורטת לצעדים שינקטו בהם לאחר ההפיכה. ידוע גם כי ב-20 ביולי היו שתי תכניות-פעולה. אף כשנקבע מועד ההפיכה לא נמצאו בידי המתכננים יחידות צבא, שכן כולם היו קציני-מטה. רק אז צורפו קולונל אחמד